

32. У гр. XV – Українські грамоти XV ст. – К., 1965. – 163 с.
33. Укр. АТП – Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року. – К., 1947. – 1062 с.
34. Худаш М. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від відіпеліативних антропонімів. – Львів, 2004. – 536с.
35. Чучка П. Прізвища закарпатських українців. Історико-етимологічний словник. – Львів, 2005. – 704 с.
36. Шаф. – Черниговского наместничества топографическое описание... сочиненное А. Шафонским с четырьмя географическими картами, в Чернигове, 1786 года. – К., 1851. – 698 с.
37. AS – Archiwum książąt Lunartowiczów Sanguszków w Sławucie. – Lwów, 1890. – Т. 3–4; Lwów, 1910. – Т. 6.
38. Proch. – Materiały archiwalne wyjęte głównie z Metryki Litewskiej od 1348 do 1697 roku. Wydał A. Prochaska. – Lwów, 1890.
39. SORG – Special orts repertorium vom Galizien. Neubearbeitung auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung von 31 Dezember 1890. – Wien, 1893.
40. Żdz – Źródła dziejowe. – Warszawa, 1877–1894. – Т. 5–8.

УДК 378.147:371.132

МОЛОТАЙ С.М.
(Хмельницький)

ТРУДНОЩІ НАВЧАННЯ АУДІЮВАННЯ, ПОВ'ЯЗАНІ З ОСОБЛИВОСТЯМИ АКТУ СЛУХАННЯ І МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУХАЧА ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

У статті висвітлюються ефективні прийоми удосконалення навчання аудіювання іноземною мовою студентів вищих навчальних закладів.

Оволодіння аудіюванням передбачає певні труднощі, як характерні для оволодіння іноземною мовою (ІМ) в загальному, так і специфічні труднощі, пов'язані з особливостями цього виду мовленнєвої діяльності. **Мета дослідження** – розкрити шляхи подолання труднощів сприйняття на слух іншомовного мовлення.

Досвід свідчить [2], що найбільші труднощі при іншомовному спілкуванні людина спостерігає тоді, коли сприймає мовлення на слух. Однак усне спілкування, роль якого сьогодні стала особливо значною, неможливе без розуміння мовлення співрозмовника, оскільки в процесі мовленнєвої взаємодії кожен виступає як в ролі того, хто говорить, так і в ролі слухача. Інакше кажучи, якщо комунікат не розуміє мовлення свого партнера, а також не може належним чином на нього реагувати, то акт спілкування не відбудеться. Тому для досягнення цілі навчання в будь-якому навчальному закладі необхідно, щоб його випускник міг розуміти іншомовне мовлення на слух, а отже, мав змогу брати участь в актах усного спілкування.

Існує багато проблем та труднощів, пов'язаних з навчанням аудіювання. Але ми хотіли б зупинитися на труднощах, зумовлених особливостями акту слухання та мовленнєвої діяльності слухача.

Відомо, що будь-яка діяльність, у тому числі й мовленнєва, комфортна для виконавця, якщо вона відповідає його можливостям або якщо він може пристосувати її до них. У яких же умовах діє слухач, чи є для нього його діяльність комфортною і чи може він зробити її такою?

Розглянемо для відповіді на це запитання акт усного спілкування. Ініціатор спілкування (той, хто говорить) обирає ту тему, яка йому знайома і цікава. Слухач же вимушений сприймати ту інформацію, що надходить до нього від ініціатора. Іноді тема є для нього недостатньо знайомою і занадто складною. Бажаючи викласти певний зміст, ініціатор мовлення виражає його в такій мовній формі, якою він володіє. При цьому арсенал мовних засобів у носія мови є багатшим, ніж в іноземця. Відповідно слухач має сприймати і розуміти мовлення, що містить в собі певну кількість незнайомого мовленнєвого матеріалу. При цьому, на відміну від читача, він не може ні повторно прослухати повідомлення, ні використати довідкову літературу.

Відомо, що темп мовлення носія мови зазвичай видається іноземцю надто швидким. Це пояснюється тим, що через недостатню практику в слуханні внутрішнє мовлення слухача відстає від зовнішнього мовлення ініціатора мовлення. Тому слухач не має можливості повторити почуте, без чого неможливе осмислення. Крім того, відомо, що для слухача найзручнішим є темп, що відповідає темпу його власного мовлення, який, як правило, повільніший, ніж темп мовлення носіїв мови і не перевищує темпу його рідної мови. У живому спілкуванні слухач не може ні зупинити мовця, ні пов-

торно прослухати повідомлення. А отже, він має сприймати інформацію, що надходить до нього безперервно та лише один раз, найчастіше в темпі, надто швидкому для нього. Очевидно, що прийом інформації в таких умовах є досить складним і може призвести до часткового або й повного нерозуміння мовлення.

Успішність подолання цих труднощів залежить від уміння слухача користуватись механізмом ймовірного прогнозування, переносити аудитивні вміння та навички рідної мови на іноземну. Значну роль відіграють такі індивідуальні особливості студента-слухача, як кмітливність, уміння слухати і швидко реагувати на сигнали усної мовленнєвої комунікації (паузи, логічні наголоси, риторичні запитання, фрази зв'язку тощо), уміння переключатись з однієї розумової ситуації на іншу, швидко схоплювати тему повідомлення, співвідносити її з широким контекстом [3]. Ці вміння розвиваються в процесі вивчення багатьох предметів, у тому числі й іноземної мови.

У процесі навчання аудіювання іншомовних повідомлень вирішальну роль відіграють індивідуально-психологічні особливості студентів: рівень розвитку слухової диференційованої чутливості, слухової пам'яті, механізму ймовірного прогнозування та рівня концентрації уваги [1]. Увага ж виникає залежно від емоцій і розвивається за її рахунок, проте в людині емоції завжди проявляються в сукупності з вольовими процесами. Успішність аудіювання залежить від потреби студента дізнатися про щось нове, від наявності інтересу до теми повідомлення.

Отже, при навчанні аудіюванню необхідно спиратися на ті особливості студента, які відіграють суттєву роль у процесі сприйняття мовленнєвого повідомлення.

Відомо, що навіть рідною мовою далеко не всі теми доступні і цікаві слухачеві. Тому правомірно й в процесі навчання ІМ вибирати теми, доступні і цікаві для студентів. Що ж стосується мовної форми повідомлення, то змінити її аудитор не може. Тому необхідно виробляти в нього здатність приймати інформацію і при наявності незнайомих мовних явищ, шляхом її фільтрації, селекції і приблизного осмислення. Для цього потрібно навчитися відрізнити нове від старого, головне від другорядного, концентруючи увагу на головному. У зв'язку з цим дуже важливо розвивати механізм ймовірного прогнозування, тобто здатність передбачати нове, спираючись на вже відоме. Це вміння слід формувати з перших кроків навчання.

Як було зазначено, темп мовлення носія мови, як правило, видається дуже швидким. Тому з метою градації труднощів слід починати навчання з подання текстів в природному повільному темпі. Однак у такому разі, не уповільнюючи темпу мовлення, слід подовжувати паузи між фразами. Це дозволить студенту ліквідувати відставання внутрішнього мовлення. Як свідчить досвід, початківці доволі швидко адаптуються до запропонованого темпу, що дозволяє скоротити паузи і досягнути природного темпу, поступово збільшуючи швидкість. Виникає питання, хто може подавати тексти, наговорені з довгими паузами? У першу чергу, викладач, а також й інші диктори. Принаймні, це повинні бути спеціально зроблені записи.

Слід підкреслити, що основним способом подолання труднощів, пов'язаних з особливостями діяльності слухача, є систематичне й цілеспрямоване тренування всіх компонентів цієї діяльності (слухове сприймання, короткочасна пам'ять, внутрішнє мовлення, ймовірне прогнозування) шляхом виконання відповідних вправ. Подолання цих труднощів залежить від уміння слухача користуватись вищеназваними компонентами діяльності слухача.

Широке використання різних джерел аудіювання – аудіо- та відеозаписи, голос диктора допомагає студентам призвичаїтись до різних ситуацій говоріння і надалі полегшить сприймання мовлення на слух. Особливо хотілося б порекомендувати використовувати навчальні відео курси ІМ, а також перегляд художніх та науково-популярних фільмів без перекладу. Такий вид роботи дозволить сприймати певні комунікативні ситуації з візуальною опорою, в певному контексті, знайомитись з особливостями життя, побуту, спілкування країн, мова яких вивчається.

Література

1. Елухіна Н.В. Преодоление основных трудностей понимания иноязычной речи на слух // ИЯШ. – 1996. – № 4.
2. Елухіна Н.В. Обучение слушанию иноязычной речи // ИЯШ. – 1996. – № 5.
3. Халеева И.И. Основы теории обучения пониманию иноязычной речи. – М., 1989.